

Приповетке

Први пут с оцем на јутрење

Приповетка Први пут с оцем на јутрење првобитно је имала наслов „Звона са цркве у Н.” и објављена је у часопису „Српска зора” 1879. године.

У овој приповеци је истакнут лик патријархалне жене, домаћице, мајке и супруге која уме да трпи и ћути али која проговара и узима ствар у своје руке у најмање очекиваном тренутку. Беспрекоран домаћин Митар научио је да се карта у друштву људи без патријархалне културе. Када је на картама изгубио своје имање покушава себи да одузме живот али га у томе спречава жена која га враћа радном и пређашњем животу. Главни јунак приповетке Митар, насликан је са свим противречностима своје природе. Најпре је уредан и строг затим изгубљен у великој страсти да би на крају био скрхан и разнежен. Догађаји су дати кроз посматрање деветогодишњег дечака. У овој приповеци кажњени су они који нарушавају патријархални морал. Перу Зелембаћа, који је Митра довео до руба пропасти, без икаквог објашњења писац је отерао на робију и на крају приповетке он туца камен у робијашкој хаљини док се Митар вратио на прави пут.

Школска икона

У марту 1880. године Лазаревић објављује приповетку Школска икона у дубровачком часопису „Словинац”. Уредник је источно наречје заменио јужним, а писац га у каснијим прештампавањима није мењао па је ово једина његова приповетка у јужном наречју. Мотив приповетке је сукоб идиличног патријархалног света, чији су представници узоран свештеник и поштени сељаци, са носиоцем револуционарних идеја које су оличене у лику новог учитеља. Он је представљен као самољубиви негатор постојеће традиције и као рушилац патријархалног друштва. Попа који је патријархални старешина села и врло правичан човек, писац је приказао са несумњивим симпатијама. У сеоски идилични свет долази учитељ који уноси немир и у њега се заљубљује попова кћи Марија (Мара), која тиме упропаштава не само себе већ и оца. Поп спасавајући школску икону из запаљене школе задобија ране од којих убрзо и умире. На самрти он ипак опрашта ћерки која се покајала и која се враћа патријархалном свету који је хтела да напусти. Прва половина приповетке је далеко природнија и успелија од друге половине у којој писац не даје објашњења ни мотивацију за догађаје који су пресудни за јунаке.

У добри час хајдуци

Крајем јуна 1880. године у часопису „Отаџбина” објављена је Лазаревићева приповетка „У добри час хајдуци!”. Догађаји испричани у њој много више личе на бајку него на реалну причу. Јунак Тиме врло лако излази на крај са три наоружана хајдука која упадају у кућу Угричића. Прича је спретно написана али у њој нема сладуњавости карактеристичне за друге Лазаревићеве приповетке. Прича је непосредни учесник догађаја који се стицајем околности нашао у кући Угричића у датом тренутку. Разговор брата и сестре (Живка и Станије), којој се допада Тиме а који се не допада њеном брату јер му мањка храбрости и јер је Шваба, прекида долазак хајдука. Тиме долази и успева да савлада сву тројицу а

Живко му одаје признање због храбрости. На крају приповетке Станија и Тиме су венчани а Живко хвали свога зета и говори како је „прави Србенда”.

На бунару

Приповетка „На бунару” објављена је средином фебруара 1881. године у часопису „Отаџбина” и представља уметнички најскладнију Лазаревићеву приповетку. Ради убедљивости Лазаревић у њој подражава сељачки начин говора. Приповетка велича задругу и приказује с једне стране оне које теже њеном уништењу, а с друге оне који је одржавају. У богату и стару задругу Ђенадића долази размажена и арогантна снаха Анока која својим понашањем и егоизмом прети да разори задругу. Господар задруге стари Ђедо Матија то види те смишља како да снаху нагна на промену и покајање. Он нареди свима да само њу служе и у почетку је Анока беснела још више, да би се једне ноћи њен пркос сломио и она постаје најпокорнији члан задруге. На крају је ипак победила задруга, односно њен колективни принцип над индивидуалним.

Вертер

Први део „Вертера” Лазаревић је објавио средином јуна 1881. године у „Отаџбини”, а остала три дела су објављена до септембра. Ова приповетка донекле представља пародију Гетеовог „Вертера”. Главни јунак Јанко, несрећно заљубљен у удату жену на крају приповетке се не убија као што је случај са Гетеовим јунаком већ бива исмејан и враћен на прави пут. Јанко је заправо жртва европског романтизма и правца који је назван вертеризам а који је ушао у моду захваљујући роману „Јади младог Вертера”. Он је био занесен овим делом па се, у једној бањи у Србији и сам заљубљује у удату жену и чак помишља на самоубиство али га од те идеје одвраћају апотекар Катанић и муж жене у коју је Јанко заљубљен. Приповетка започиње као драма да би се завршила као комедија у којој на крају побеђује брачни морал. Нагли преокрет јунака није довољно мотивисан па сама приповетка губи на уметничкој вредности.

Све ће то народ позлатити

У јесен 1881. године Лазаревић пише приповетку „Све ће то народ позлатити” а објављује је средином јануара 1882. године у „Отаџбини”. По мишљењу Милана Кашанина она представља једну од најистинитијих и најсавршенијих прича и изван оквира српске књижевности. То је једина Лазина приповетка која нема оптимистички преокрет. Постоје два јасно одвојена дела. У првом се даје слика људи који на пристаништу ишчекују долазак брода а у другом долазак брода и расплет. На почетку приповетке постоји контраст између уздржаног мајора Јелачића и његове среће што дочекује жену са дететом и узнемиреног Благоја казанције и његове несреће што дочекује рањеног сина из рата. Контраст је и у самом Благоју, између његове унутрашње трагедије и спољашње равнодушности као и контраст између младог инвалида који је жртва и друштва које је равнодушно. Лазаревић је овде изнео слику друштва које не брине о онима који су се жртвовали за отаџбину и стаје на њихову страну.

Ветар

Почетком априла 1889. године у „Отаџбини” објављена је Лазина приповетка „Ветар”. Главни јунак приповетке Јанко, одриче се љубави зарад мајке. Овде је култ мајке уздигнут до врхунца. Јанко се заљубљује у ћерку слепог Ђорђа која је лепа и племенита али пошто се мајци не допада његов избор и противи се браку јер не жели да јој се син ожени девојком коју види први пут у животу, тешка срца одустаје од своје среће како његова мајка не би била повређена. Сукоб жеље и моћи, разума и осећања је у средишту приповетке а драма се одвија на унутрашњем плану главног јунака.

Он зна све

„Он зна све” је последња написана приповетка Лазе Лазаревића која је штампана у августу 1890. године заједно са приповетком Симе Матавуља „Ново оружје”. Припада кругу градских приповедака. Главни лик Вучко Теофилович је представљен као енергичан, смео и чак помало дивљи младић. За разлику од типа Лазаревићевог интелектуалца, он је живљи и маркантнији. Већ на почетку писац представља свог јунака говорећи о његовим доживљајима и како су сви стрепели од њега, а он само од брата Видака. Лазаревић приказује психолошки однос између браће Вучка и Видака али даје и описе њиховог јахања коња са пријатељима и Видакову повреду. На крају приповетке браћа су равноправна у свему-послу, кући и имању.

Швабица

„Швабица” је највероватније написана за време Лазаревићевих студија у Берлину и настала је на основу пишчевог непосредног доживљаја. Ова приповетка, необјављена за пишчева живота, написана је у форми писма које Миша шаље другу. Миша Маричић је млад студент медицине у Немачкој који се заљубљује у газдаричину ћерку „Швабицу”, односно Ану. У писмима се Миша исповеда свом другу о свему што се дешава између њега и Ане. У Маричићу се одвија унутрашња драма и борба између личне среће и дужности према породици, између свог задовољства и породичног бола. Маричић не гледа на свој проблем само са социјалног становишта већ и са моралног. Он не жели да његова срећа нанесе бол и унесрећи његову породицу и пријатеље, а такође је и свестан да под тим условима ни он ни Ана не могу бити срећни. Миша се одриче велике љубави зарад добробити породице и њеног мира. Својим поступком је сломио и Анино и своје срце али је био слободан да се врати породици коју је требало да издржава.